

S. xv, *AlcM*]; *blancúria*. *Blancús*. *Blanquejar* [Llull; 1640, *DTorra*], intr. 'pendre color blanc' [*Tirant*];⁵ tr. 'emblanquinar' val. [1640, *DTorra*; avui val. i del Migjorn: «b. els tetxos dels pisos», Portell de Mlla., 1961]; 'sotmetre els teixits a les operacions necessàries per descolorir-los', d'on *blanqueig*, que no és sols l'abstracte sinó també el nom de l'edifici del tint (Sentfores, «El Blanqueig de la Codina», 1935).

Blanquer [1084, etc., Bast-B. 273; fi S. XIII, Jaume I; «macerator coriorum», 1575, OPou, *ThPu* 162],¹⁰ oït a Igualada, Olot, Prada de Conflent, 1960, etc.; *blanqueria* [1378, *AlcM*; Lacav.; *Les Blanqueries*, nom d'un carrer de Serdinyà]. *Blanquilla*. *Blanquenc*. *Blanquerot*. *Blanquesa*. *Blanquest* eiv., modelat segons *baixest*. *Blanquet* 'cerussa' [1249; Llull, *DTor.* 15 1640; «blanquet, peix; aphyia, aphia», 1660, *DTorra*]. *Blanqueta* [S. xv, *AlcM*]; la *blanqueta* i la *blanqueta de Llimós* són dues menes de raïm per menjar (Estoer, 1960). *Blanquilla*, format segons *vidiella*.

Blanquí adj. (1452, *DAG*). *Blanquina* 'blancall, taca blanca que es veu de lluny' («allà, prop d'aquella blanquina», val., Polop, 1963); *blanquina* id. a la mateixa zona («aquell b.», «els Blanquinals de la Foieta», Torre d. l. Maçanes, Aigües de Busot). *Blanquinós* [S. xv, *AlcM*; 1640, *DTorra*, s. v. *blanch*], manllevat pel castellà Arcipreste de Talavera (1439) i per Azorín (*blanquinoso*, *DCEC*). *Blanquir* [Llull]; *blanquició*; *blanquidor*, *blanquiment*. *Blanquinya*. *Blanquissar* 'coster argilós' mall., val. («El Blanquissar de Calabarra», Torís, 1962); en val., més corrent *blanquissal*, sobretot a la zona xativina.⁶ *Blanquiu*; *blanquívool*, val. (*AlcM*; però em pregunto si no hi hagué malentès i no es tracta⁷ de *blanquibòl*, per al qual, veg. *DCEC*).

Emblanquir [Llull]; *emblanqueir* [S. xv, *AlcM*]; *emblanquiment*, *emblanquidor*. *Emblanquinar* [1556, *AlcM*; 1575, On. Pou, *Thes. Pu.*, «dealbare», p. 9];⁸ *emblanquinat*; *emblanquinada*, *emblanquinador*, *emblanquició* [1356, *AlcM*], *emblanquinadura*, *emblanquinament*. *Esblanqueir* [1479, *AlcM*], *esblanqueït* [-ait, 1640, *DTorra*, s. v. *blanch*]; *esblanqueïment*.⁴⁰

¹ «... les pales on pega l'aygua; lo blanc: scamnum, tignum; lo dau ---», *Thes. Pu.*, 216. — ² Figura ja en la «Lamentació que fa la ciutat de Malorque»: «plorans ploravi, de sanch, / regant de mos ulls la terra, / de turments som jo lo blanch, / rosegada per lo fanch / de vissis, com un perra», que JMBover, *Bibl. Escr. Bal.* II, p. 340, 5.3, atribueix a Salcet (potser Mateu Salcet, c. 1400) i es referiria a la inundació de 1403. Però el llenguatge mostra clar que és un text posterior, Ss. XVI o XVII. — ³ Així mateix en el castellà del valencià Timonedá: «como Ricardo lo supiese, armóse en blanco, ni más ni menos como si hubiese de salir a la batalla», *Patrañuelo, Rivad.*, p. 161; no és, però, solament català ni de valencians: «quedaba aquel gran príncipe solo --- colérico, impaciente, armado en blanco, y quitándose la manopla la lanzaba en el aire», P. de Sandoval, *Hist. de Carlos V*, 2.45 (Rivad. LXXX, 117b). — ⁴ «La de Font-Campeta és una aiga blanca que fa roïll», Banyuls de la M., 1961. — ⁵ En

una cançó popular del S. XIV o XV: «veig els turons de Marsella / les montanyes blanquejar ---», Milà i Fontanals, *Romlo.*, 215.13. — ⁶ *Els Blanquissals* «ho diuen perquè hi ha uns terrers blancs», Canals, 1962; «El Blanquissal de la Torre, però hui és terra de marjal», Xàtiva, 1962. A Quatretonda ho feien sinònim d'«argila blanca», sense valor col·lectiu, oposat a *albaris* 'terra rogenca', i a propòsit del *Poet de l'Argila* observen «en el pla, abunda més el blanquissal que cap altra mena de terra», 1962. A Miramar de Gandia *terra blanca* és «terra sense arbolat, terra campa», «a les terres blanques es feia blat, tomacar, querailles i dacsa», 1963. — ⁷ Escrig, 1851, «blanquic», però no li posa accent. — ⁸ «En lo any 1757 se emblanquinà a tota la iglesia parroquial del Pi per dintre», Maldà, *Excursions*, pàgines 154, 14. A Menorca, on és activitat molt conspícua, diuen *emblançar*, els maonesos, però *emblanquinar*, com pertot, els ciutadellencs, 1964.

BLASFEMAR, pres del ll. *blasphemare* 'dir blasfèmies' i aquest del gr. *βλασφημέω* 'pronuncio paraules impiadoses', 'difamo, bescanto'; la forma antiga fou generalment *blastomar* 'blasfemar' i 'maleir, vituperar (algú)', provinent del ll. vg. BLASTEMARE, forma que resulta d'una alteració fonètica de la clàssica, probablement causada o ajudada per una dissimilació de les dues consonants labials *ph* i *m*; d'altres alteracions del mateix mot provenen *flastomar* 'blasfemar' i *blasmar*, que s'especialitzà en el sentit antic de 'vituperar' i és una simplificació de *blastmar*, quan caigueren les vocals internes abans de l'accent; la *f*-de *flastomar* no està ben explicada però com que reapareix en els parlars d'illes italianes i gregues és versemblant que ens vingués ja d'aquells països. □ 1.ª doc.: *blasfemar*, darrer terç del S. XIV (Eiximenis, *AlcM*); *blastemar*, *blastomar* i *blasmar* apareixen a la fi S. XIII en Llull i en les *VidesRoss*; *flastomar*, 1371.

També apareix *blasfèmia* ja en el S. XIV, llavors segurament accentuat *blasfèmia* (com el gr. *βλασφημία* i el cat. *blastomia*), com ho mostra la grafia amb *a*, en *Scipió e Anibal* d'Antoni Canals: «la fortuna és instable, variable, mutable --- les quals cozes dir de Déu seria gran error e *blasfàmia* singular» (p. 35).

Interessa la duplictat de formes que veiem en les *VidesR*: «que la saviesa crestiana ço *blastéma* molt» 46v1 (forma comuna a tots dos mss., traduint «apud christianorum prudentiam --- abnegando *blasphemare*», ed. Graesse, 118.7), però en canvi «e anà a el Frare Guillem de Vertzel e comensà los demonis a *blasmar*», 109r1. En tots dos casos els traductors volen dir el mateix: 'desaprovar, vituperar', però tractant-se allí d'un present i ací d'un infinitiu, allí amb l'accent damunt la vocal *é* i ací amb l'accent a la desinència, en aquesta forma s'ha produït la regular síncope fonètica, mentre que en aquella la vocal no podia caure perquè era tònica.

És una alternança que revela que degué ser, al principi, un dels verbs d'irregularitat extraordinària, com *menúga/menjar*, *paráula/parlar*. Però aviat aquestes